

Z Pakością związana była większość krewnych i powinowatych rodziny Gramzów i Giżów.

PAKOŚĆ to miasteczko w Wielkopolsce na granicy Kujaw i Pałuk, na zachód od Inowrocławia w kierunku Żnina, przy dawnej linii kolejowej Inowrocław - Krzyż.

Historyczna miejscowość, uroczą położona nad Notecią, powstała w pierwszej połowie XIII w. Nazwę swą wywodzi od rycerza Pakosza, aczkolwiek znane są inne pomysły na pochodzenie nazwy. Pierwsze wzmianki o Pakości pochodzą z XIII w. gdy Pakość najechał Świętopełk Pomorski, zakładając gród obronny stając po stronie Kazimierza Kujawskiego walczącego z Bolesławem Kaliskim. Kazimierz zbudował tutaj zamek obronny, który stał się później strażnicą brodu na Noteci, chroniąc przed najazdem Pomorzan. W XIV w. gdy Pakość należała do dóbr Leszczyńców, wywodzący się z tego rodu wojewoda inowrocławski Wojciech z Kościelca, skutecznie, jako jedyny na Kujawach, obronił zamek w r. 1332 przed Krzyżakami. W lutym 1359 król Kazimierz Wielki nadał Pakości prawa miejskie na prawie magdeburskim. Od tego czasu urządzano tu w każdy czwartek targ, a od roku 1519 na prośbę właściciela Pakości Krotowskiego, król Zygmunt I zezwolił na urządzenie 3 jarmarków w roku. W XVI w. powstaje pierwszy szpital i pakoscy mieszczenie fundują przy rynku, zbudowany z drewna, kościół Matki Boskiej Nawiedzenia. Kościół ten wraz z pochodzącym z XIII w. kościołem św. Jakuba zajęli w 1561 roku Bracia Czescy, którzy już w latach 40-tych XV w. znaleźli w Pakości i okolicach oddanych zwolenników, dzięki którym nasze miasteczko stało się ważnym ośrodkiem polskiej reformacji. W roku 1590 przebywa w Pakości sławny kaznodzieja husycki, Krzysztof Muzonjusz. Pod koniec XVI w. Pakość liczyła około 800 mieszkańców w tym 36 piekarzy, 22 szewców, 15 krawców, 11 kuśnierzy, 7 rybaków, 4 rzeźników, 51 rodzin komorniczych, 1 chirurga, 1 łązebnika. Na środku rynku stał ratusz drewniany, otoczony kramnicami. Przed ratuszem stał pręgierz. Obok łaźnia. Za miastem szubienica. Rynek i ulice były niebrukowane. Domy mieszczan drewniane pod strzechą. Przy domach kładki z desek, które służyły za chodniki w razie błota po deszczu. Na Noteci dwa młyny wodne. Noteć otaczała, wówczas miasto trzema odnogami. W początkach XVII w. Pakość przechodzi w posiadanie rodu Działyńskich. Zrujnowane zamczysko zostało przebudowane na klasztor i kościół klasztorny, którego konsekracja odbyła się w 1637 roku. Podczas najazdu szwedzkiego 1655-1660 miasto i zamek ulegają zniszczeniu, zrabowano bogaty skarbiec kościelny. W roku 1684 Pakość zniszczył wielki pożar, ofiarą którego padło 55 domów, ratusz i archiwum miejskie. W drugiej połowie XVII w. w ramach działań kontrreformacyjnych, ksiądz Wojciech Kęsicki, przybyły tutaj w 1608 roku, znając opis topograficzny miasta Jerozolimy, skreślony przez ks. Chrystjana Adrychonjusza, zauważywszy pewne podobieństwa między położeniem Pakości a Jerozolimy, wzorując się na kalwarii zebrzydowskiej zbudowanej w 1602 pod Krakowem, zbudował słynną Kalwarię Pakoską. W budowie kalwarii pomocną była rodzina Działyńskich, a szczególnie ówczesny dziedzic Pakości Michał. Dla opieki nad Kalwarią, za sprawą księdza Kęsickiego w roku 1631 przybywają do Pakości O.O Reformaci. Kalwaria składa się z 26 kaplic, z których 6 zbudowano

po prawej, resztę po lewej stronie Noteci. Po dzień dzisiejszy odbywają się tu 3 maja, 14 września i w Wielki Piątek uroczystości religijne, które gromadzą wielkie ilości wiernych z Kujaw Pałuk, i z dalszych okolic. Odpusty w dniu 3 maja, 14 września, oraz w piątki wielkopostne gromadziły zawsze na kalwarii tysiące pątników zarówno z całych Kujaw jak i dalszych okolic, wśród nich dostojnicy kościoła i świeccy. Porządek procesji i nabożeństw niewiele się zmienił od 1661 roku, kalwarii przywiązane są liczne odpusty, udzielone przez papieża Inocentego XI. w r. 1678. Na kalwarii przebywali arcybiskup Marcin Dunin, kardynał Stefan Wyszyński, prymas Józef Glemp. W 1864 obchodzono upadek powstania styczniowego i śmierć Traugutta. W XVIII w. Pakość przeżywa szereg tragicznych zdarzeń, w 1708 panuje tutaj epidemia cholery, pożar w 1762 oraz przemarsze wojsk szwedzkich, saskich i rosyjskich przyczyniają się do upadku miasta. 19 marca 1769 Pakość stała się miejscem bitwy między konfederatami barskimi, a kozakami. Zginęło wtedy 97 konfederatów. W 1771 wkraczają do Pakości husarzy pruscy. Kolejne pożary w 1794 i w 1797 roku niszczą odbudowujące się miasto. Właściciel Pakości, Wojciech Krotowski - kasztelan śremski, założył tu w r. 1450 słynną szkołę, zwaną akademią, w której uczyli O. O. Reformaci. Szkoła ta następnie podupadła, a staraniem gwardiana klasztoru Paszkiewicza została otwarta ponownie w nowym piętrowym budynku, zbudowanym w r. 1788 przez klasztor i okoliczne ziemiaństwo. Rząd pruski dostarczał szkole drzewa opałowego i płacił co rok 200 talarów na świeckiego nauczyciela matematyki i historii naturalnej. Był to rodzaj gimnazjum o siedmiu oddziałach, wzorowany na szkołach jezuickich. Liczba uczniów dochodziła do 400 - w szkole uczono tylko po łacinie, a po polsku wolno było rozmawiać tylko w czasie rekreacji i ferii. Dlatego nie jest pozbawiona cech prawdopodobieństwa anegdota o cesarzu Napoleonie, który w przejeździe przez Pakość miał wyrazić swe zdumienie, gdy mieszkańcy rozmawiali z nim po łacinie. Z początkiem XIX w. konkurując z podobną, aczkolwiek młodszą o ponad 20 lat w Bydgoszczy szkoła pakoska zaczyna podupadać i w 1811 liczy 230 uczniów oraz 2 nauczycieli, w klasach niższych pomagają uczyć, uczniowie starsi. W 1822 decyzją władz pruskich „Akademia Pakoska” została zlikwidowana, lecz nie był to koniec oświaty w Pakości, bo w 1824 założono tu szkołę powszechną, w której uczyli dwaj Reformaci z dawnego gimnazjum. W 1839 Zakon Reformatów został rozwiązany, a kościół klasztorny zamieniono na parafialny. Kościół posiada styl barokowy, przebudowany był w 1769, a odnowiony w 1924. W kościele kaplica zbudowana w 1680 na fundamentach baszty dawnego zamku. Na uwagę zasługuje drogocenny obraz: adoracja Królowej Niebios. Wykonał go w r. 1648 Bartłomiej Strobel, nadworny malarz Władysława IV. Obecne rozmiary kościoła pochodzą z lat 1763-1769, kiedy go przebudowano i powiększono. Kolejny okres rozwoju przypada na ostatnie lata XIX i początek XX wieku. W tamtym okresie Pakość rozbudowała się i rozwinęła na schłodną wielkopolską miejscinę, o czym świadczą zbudowane wtedy: budynek obecnego gimnazjum, ratusz, gazownia, rzeźnia, chłodnia, młyny i wiatraki, różne przedsiębiorstwa handlowe i przemysłowe jak choćby cukrownia, dwa tartaki, fabryka cementowych wyrobów w Wojdalu. Bank Ludowy, Spółdzielnia Rolnik, Bazar, linia i dworzec kolejowy, kolej wąskotorowa łącząca Pakość z Kujawami, śluza, kanał Gopło - Pakość. Już wtedy na okolicę słynęło ogrodnictwo pakoskie i uprawa warzyw, więc niejako dziś, po upływie wieku, Historia zatacza swoje koło...

Powyższe, to kompilacja różnych opracowań dostępnych w Internecie, bibliotek cyfrowych UMK i UAM.

Pakość

Wpisany przez Zofia Gramza

poniedziałek, 24 listopada 2008 08:38 - Poprawiony poniedziałek, 24 listopada 2008 08:42
